

7. Бекмуратова В.Е. Методика обучения русской орфографии в 5-ом классе туркменской школы. Автореф. канд. пед. наук. – Ашхабад, 1971. – 19 с.
8. Бурденюк Г.М., Григорьевский В.М. Языковая интерференция и методы ее выявления. – Кишинев: Штиинца, 1978. – 127 с.
9. Давлетов Р.Р. Сопоставление как методический прием при обучении русскому языку учащихся национальной школы /На уровне лексики/: Автореф. дис. канд. пед. наук. – М., 1991. – 17 с.
10. Коваль А.П. Сравнительная эффективность орфографических упражнений по русскому языку в младших классах школ с украинским языком преподавания. Автореф. ... канд. пед. наук. – К., 1969. – 21 с.
11. Коломийченко О.Ф. Обучение украинской орфографии в условиях близкородственного билингвизма: 5-7 классы. Автореф. ... канд. пед. наук. – К., 1991. – 24 с.
12. Мельниченко И.Н. Осуществление взаимосвязи украинского и русского языков в обучении орфографии русского языка. Пособие для учителей-словесников восьмилетней школы. – К.: Радянська школа, 1966. – 134 с.
13. Мельниченко И.Н. Принципы взаимосвязи при параллельном обучении русской и украинской орфографии в школах УРСР. Автореф. ... канд. пед. наук. – К., 1965. – 16 с.
14. Петров Г.П. Сопоставительная лингвистика и обучение иностранным языкам в условиях двуязычия. – Чебоксары: Чуваш. ун-тет, 1976. – 107 с.
15. Сергиевский А.П. Сопоставление как средство обобщающего повторения орфографического материала в средней школе. Автореф. ... канд. пед. наук. – М., 1964. – 24 с.
16. Гурвич П.Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков. – Владимир: Владимирск. гос. пед. ин-т, 1980. – 104 с.

*Копняк Н.Б.
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ЩЕ РАЗ ДО ПИТАННЯ ВИБОРУ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ В УКРАЇНІ ТА ЗА ЇЇ МЕЖАМИ

Сучасна реформа системи освіти та реалії нашого життя потребують вдосконалення методології та методики оцінювання особистісних і навчальних досягнень учнів. Розробка системи оцінювання вимагає глибоких теоретичних та прикладних досліджень.

В умовах введеної в Україні 12-бальної системи оцінювання діяльності учнів продовжуються пошуки нових ефективних методик оцінювання, предметом дослідження в яких на сьогодні є не лише визначення компетенцій, знань, навичок та вмінь, що потребують оцінювання, а і визначення ефективної шкали оцінювання та методичних шляхів її застосування. Ми вважаємо, що в умовах особистісно-орієнтованого навчання потрібно, окрім іншого, враховувати розвиток особистості, а не лише кількісні характеристики набутих знань.

До завдань сучасної школи належить не лише формування в учнів вмінь, навиків та знань, які знадобляться їм залежно від того, яку професію вони оберуть, а й розвиток відповідних компетенцій [1]. Тому доцільно розглядати узагальнені види діяльності, такі як пізнавальна, комунікативна, художня, перетворююча та фізична. На їх основі можна сформулювати основні компетенції, які мають бути сформовані в учнів у процесі вивчення курсу інформатики, зокрема, технічна компетенція, компетенція в сфері інформаційно-аналітичної діяльності, технологічна компетенція [2] тощо.

З іншого боку, потрібно розуміти, що оцінювання роботи учня та її результатів – педагогічний фактор. Не можна зводити проблему оцінювання тільки до пошуку об'єктивних контрольно-вимірюваних процедур і шкал. Адже не є секретом: учитель часто виставляє не стільки об'єктивну, скільки педагогічно відповідну кількість балів, яка буде стимулювати конкретного учня [1].

І хоча багато педагогів і методистів наголошують на недоречності застосування оцінок чи балів, ми згодні з А. Каспржаком, що в середній та старшій школі оцінки або бали можна залишити, але пам'ятати: якщо учитель збереже ексклюзивне право на оцінку, то розмови про суб'єкт-суб'єктну педагогіку будуть зайвими. Учні повинні знати, за що і як можна поставити певну кількість балів, їх потрібно знайомити з різними системами оцінювання: накопичувальними або рейтинговими шкалами, оформленням портфоліо тощо. Це дасть змогу навчити учня самооцінюванню та самопрезентації, допоможе йому в життєвому самовизначенні [1].

На цьому тлі актуальним є розгляд існуючих методик оцінювання за межами України, аналіз їх сильних та слабких сторін з метою визначення складових частин або цілих методик, які можуть бути успішно адаптовані до умов сучасної української освіти.

В галузі освіти США використовується велике розмаїття систем оцінювання. Рішення щодо того, яку систему оцінювання використовувати, залежить виключно від керівництва окремої школи або закладу вищої освіти, та зазвичай може прийматись окремим викладачем або адміністратором. Найчастіше використовуються літерні відмітки A, B, C, D, F (A – найвища), які виставляються після підрахування накопичених учнем балів. Розглянемо деякі з існуючих систем оцінювання.

Оцінювання на основі норми.

Оцінювання на основі норми [4] базується на певному шаблоні, який визначає відсоток або співвідношення учнів в цілому класі, що відповідає

кожному типу оцінки або балу. Учні, хоча вони і можуть працювати індивідуально, в дійсності змагаються за відповідний рівень успішності, який дозволить їм потрапити у групу з бажаним діапазоном оцінок. Наприклад, викладачі можуть прийняти таку політику оцінювання, за якою 10% найкращих студентів отримують відмінну оцінку, що у класі зі 100 студентів складатиме 10 осіб. Оцінювання на основі норми може виглядати так:

A (відмінно)	= верхні 10% класу
B (добре)	= наступні 20% класу
C (посередньо)	= наступні 30% класу
D (погано)	= наступні 20% класу
F (незадовільно)	= нижні 20% класу

Оцінювання на основі норми базується на припущенні, що учні в одному класі є практично рівними за здібностями, а метою є добір найкращих у групі. Таке оцінювання найчастіше використовується для добору учнів в умовах, коли відомо, що не всі можуть продовжувати навчання через такі обмеження, як, наприклад, вільні місця в навчальному закладі. Американські вчителі часто називають системи оцінювання на основі норми “оцінюванням за кривою”.

На нашу думку, цей досвід можна використовувати в Україні при формуванні профільних класів старшої школи. Побудувавши “криву” з профільних предметів для кожного із 9-х класів, можна визначити склад конкретного профільного 10-го класу.

Переваги цієї системи численні [5]. Вона усуває предмети, які вважаються “легкими”. Оскільки лише певний відсоток людей може отримати кожен оцінку, то отримати “А” по “легкій” дисципліні буде так само важко, як і по “складній”.

“Крива” також усуватиме відмінності між шкалами оцінювання з боку вчителів, які навчають в тих самих класах. Адже існують ситуації, в яких деякі учні отримують нижчу оцінку лише через те, що в них учитель, який оцінює більш прискіпливо, ніж його/її колега в іншій групі класу. Цей недолік буде усунуто лише тоді, коли певний відсоток кожної групи зможе отримати кожен оцінку. Завдяки зменшенню впливу індивідуального оцінювання система стане набагато більш об’єктивною.

“Крива” дозволяє учителю більше стимулювати своїх учнів, оскільки для того, щоб підвищити власний рівень навчальних досягнень, треба не лише покращити особисті навчальні досягнення, але й перевершити однокласників.

Оцінювання учнем учителя дуже часто залежить від його успіхів у навчанні. Учні, без сумніву, оцінюватимуть учителя більш позитивно, якщо він

або вона без проблем ставить високі оцінки. В результаті вчитель має зацікавленість в тому, щоб виставляти якомога більше високих оцінок. Однак, використовуючи “криву”, вчитель виставлятиме однакову пропорцію оцінок. В результаті розбіжність між процедурою легкого та складного отримання оцінок зникне, а вчителі зможуть викладати, не зазнаючи впливу “конкурсу популярності” на його або її навчальний предмет.

“Крива” може допомогти позбавитись списування та підказок. Ніхто з учнів не дозволить іншому використовувати себе, якщо це погіршує його власні показники успішності.

Дана система має і свої недоліки, зокрема, вони виявляються у випадку, коли йдеться про оцінювання групи учнів з приблизно однаковим рівнем знань і вмінь. Наприклад, всі учні класу виконали завдання з результатом у 90-100 балів зі 100 можливих, тоді знайдуться учні, які за високий бал одержать низькі оцінки. І навпаки, якщо всі учні класу виконали завдання з результатом у 0-40 балів зі 100 можливих, тоді знайдуться учні, які за низький бал одержать високі оцінки.

Оцінювання на основі критерію.

Оцінювання на основі критерію [4] базується на фіксованій числовій шкалі, де кожному рівню відповідає певна кількість балів, виходячи з якої учитель виставляє оцінки, спираючись на індивідуальні успіхи кожного учня. Наприклад, у класі з 30 учнів може не бути жодного або бути будь-яка кількість учнів, яка набрала достатньо балів для одержання відмінної оцінки, або яка одержала незадовільну оцінку. Система оцінювання на основі критерію може виглядати так:

<i>A (відмінно)</i>	= 95-100 % (від максимальної кількості балів)	або	90-100 балів (максимальна кіль- кість балів – 100)
В (добре)	= 85-95%	або	80-90 балів
С (посередньо)	= 75- 85%	або	70-80 балів
D (погано)	= 65-75%	або	60-70 балів
F (незадовільно)	= 0-65%	або	0-60 балів

Оцінювання на основі критерію часто використовуються в ситуаціях, коли вчителі домовились щодо визначення певних рівнів навчальних досягнень учнів, але здібності учнів є невідомими або нерівними; коли робота передбачає співпрацю учнів або колективну роботу; та коли відсутні зовнішні рушійні фактори на кшталт потреби систематично зменшувати кількість учнів, які можуть продовжувати навчання.

Слід зазначити, що важливою перевагою оцінювання на основі критерію

над оцінюванням на основі норми є психологічний аспект, тобто при використанні вчителями першого варіанту учні спокійно навчаються, а не змагаються “за місце під сонцем”.

У багатьох ситуаціях у вчителів може з’явитись бажання показати, що деякі учні, незважаючи на одержання певної оцінки, продемонстрували такі якості, які примусили вчителів думати, що оцінка сама по собі не відображає справжнього внеску або потенціалу учня. В таких випадках, для уточнення своєї оцінки, вони можуть додавати позначки “плюс” або “мінус” до літерної оцінки (зразки: A+, A, A-, B+, B, B- тощо). Ці уточнення можуть мати велике значення при підрахунку загальних балів та врученні нагород за навчання.

Слід зазначити, що велика кількість американських систем оцінювання на основі критерію використовує принцип віднімання балів від певного абсолютного балу, який зазвичай, але не завжди, дорівнює 100. Такий підхід відрізняється від того, що іноді використовується в інших країнах, таких як Сполучене Королівство Великої Британії, де бали додаються до певного найнижчого балу (нуля або іншого числа). Розуміння цієї відмінності може полегшити порівняння оцінок на основі критерію, оскільки оцінки, які відображають однакові досягнення, але розраховуються у різний спосіб, можуть відрізнитись на 20-30 балів.

На наш погляд, в Україні оцінювання на основі критерію доцільно використовувати у базовій та профільній школі при навчання точних, природничих наук та іноземних мов.

Альтернативне оцінювання.

Система “склав-не склав” [4]. Деякі американські факультети, школи та навчальні заклади використовують систему оцінювання “склав-не склав”, особливо коли робота студента, яку потрібно оцінити, є надто суб’єктивною (наприклад, з образотворчого мистецтва та музики), немає загальноприйнятої стандартної градації (як при незалежних навчаннях) або основоположна вимога відповідає єдиному задовільному стандарту (як під час деяких професійних іспитів та практики) .

Ми вважаємо, що оцінювання “склав-не склав” в Україні доречно використовувати при вивченні таких предметів, як література, образотворче мистецтво, музика, фізична культура тощо.

Оцінювання без оцінок [4].

Ряд американських навчальних закладів не дотримуються політики виставлення цифрових або літерних оцінок. Така практика зазвичай базується на думці, що відмітки вносять недоречний та занепокоюючий елемент змагання

у процес навчання, або що вони не стільки є мірилом інтелектуального зросту і розвитку, скільки просто оцінками викладачів. Більшість факультетів, шкіл та навчальних закладів, які дотримуються політики оцінювання без оцінок нададуть, в разі потреби, оцінки своїх учнів у шаблонах, прийнятних для органів, які вимагають традиційного вимірювання успіхів. В Україні таке оцінювання, на нашу думку, може використовуватись у початковій школі.

Стандартизоване тестове оцінювання.

Кожний стандартизований тест [4] використовує свою власну математичну систему підрахування балів, яка складається її автором. Стандартизовані тести є психометричними інструментами, чії системи підрахування балів розроблені шляхом нормування тесту з використанням національних зразків тих, хто складає тести, з урахуванням шаблону оцінювання, який гарантує, що ймовірний розподіл балів матиме вигляд нормальної кривої, якщо її намалювати, а потім використовує одержану в результаті цього систему визначення балів у спосіб, який нагадує підхід на основі критерію. Якщо потрібно зрозуміти та інтерпретувати систему визначення балів конкретного стандартизованого тесту, слід ознайомитися із вказівками його розробників. Додаткову інформацію про більшість стандартизованих тестів, які використовуються американськими викладачами, можна знайти на сайті <http://www.ed.gov/NLE/USNEI/us/evaluation.html>.

Глобальне оцінювання [3].

Все більша кількість учителів відходить від традиційного методу оцінювання письмових робіт учнів, який передбачає забирання їх додому, читання та виставлення оцінки. Деяких учителів ця модель почала дратувати не лише через кількість часу, якого вона вимагає, але й також через той зміст, який вона мала для учнів, коли один учитель був аудиторією для їх роботи. “Глобальне” оцінювання – альтернативна модель оцінювання – може дещо пом’якшити ці проблеми.

“Глобальне” оцінювання спочатку розроблялось для зменшення індивідуальної суб’єктивності при оцінюванні письмової роботи шляхом врахування початкових, майже інтуїтивних реакцій деякої кількості певних осіб.

можна й при Найскладнішою частиною використання “глобального” оцінювання є початок. Нижче наводяться п’ять кроків, які ведуть до використання “глобального” оцінювання.

1. Формування групи викладачів, що будуть проводити оцінювання.
2. Розробка критеріїв оцінювання (визначення шкали балів, що буде

використовуватись при оцінюванні; прийняття критеріїв, які відповідатимуть кожному балу).

3. Підготовка учнівських робіт до процедури оцінювання (заміна прізвищ учнів шифрами, як на українських олімпіадах).

4. Нормування шкали (забезпечення однакового застосування критеріїв всіма вчителями).

5. Організація процесу оцінювання (якщо два читача досягли домовленості щодо оцінки, то вона виставляється, якщо ні, то роботу розглядає інший вчитель).

Використовувати “глобальне” оцінювання взаємооцінюванні учнів. Це допоможе учням краще зрозуміти їх власні помилки, а вчителю стати скоріше “тренером”, ніж владною особою. В цьому випадку критерії оцінювання доцільніше розробити з учнями до написання роботи, оскільки вони отримують більш чітке розуміння того, як повинна виглядати остаточна версія такого завдання.

В Україні вже використовується “глобальне” оцінювання при перевірці письмових екзаменаційних робіт учнів та на предметних олімпіадах. Але ми вважаємо, що цей досвід було б доречно розповсюдити й на перевірку семестрових або річних контрольних робіт.

Таким чином, ми розглянули декілька систем оцінювання, які використовуються в США і деякі елементи яких вже використовуються в Україні. Ідеальної системи оцінювання не може бути, а найкраще, що ми можемо зробити – це розробити систему з мінімумом недоліків. Тому ми вважаємо за доцільне ще раз проаналізувати існуючі в світі системи оцінювання з метою виділення їх сильних елементів, а також створення нових методик оцінювання для підвищення ефективності процесу навчання. Кажучи словами Великого Кобзаря: “... І чужому навчайтесь, й свого не цурайтесь.”

Використана література:

1. Каспржак А. По ступеням компетентностей. О проекте “Модернизация образования: перспективные разработки” // Первое сентября, 21 грудня – 2002.
2. Кузнецов А.А., Бешенков С.А., Ракитина Е.А. Современный курс информатики: от элементов к системе // Информатика и образование. – 2004. – № 1. – С. 2-8.
3. Donna LeCourt. Alternative Grading Models: Holistic Grading.
4. <<http://712educators.about.com/gi/dynamic/offsite.htm?site=http://www.mines.edu/Academic/lais/wac/wac/gradstrat/holisticgrad.html%231>>
5. Grading Systems. (<http://www.ed.gov/about/offices/list/ous/international/usnei/us/edlitegrading.html>).
6. Travis Rojakovick. The Grading Curve: Bringing Balance to the System. <<http://www2.uiuc.edu/ro/observer/archive/vol10/issue3/procurve.html>>

Анотація

В статье рассматриваются некоторые существующие за пределами Украины методики оценивания. Проводится анализ их сильных и слабых сторон с целью определения составных частей или целых методик, которые могут быть успешно адаптированы к условиям современного украинского образования.

Крамчанінов А.М.
ГДПІМ

**ГУМАНІСТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИХОВАННЯ
УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ У ШКОЛАХ-ІНТЕРНАТАХ**

В Україні, як і в більшості колишніх республік Радянського Союзу, нині незалежних держав, економічні труднощі породжують багато соціальних проблем, що вимагають негайного вирішення.

На сьогоднішній день в центрі уваги української громадськості знаходиться проблема відродження духовних та моральних цінностей суспільства, усвідомлення їх пріоритету кожною окремо взятою людиною. Нехтування ними призводить до втрати високих гуманістичних ідеалів, відповідальності перед людьми і власною совістю за заподіяне зло.

Економічні й соціальні негаразди, етичне невігластво є однією із причин, що породжує кримінальні явища. Особливе занепокоєння в зв'язку з цим викликає знедоленість дітей, яке провокує появу дитячої безпритульності і навіть дитячого злочину. Останнє значною мірою пов'язується із зниженням загальної культури, що відбивається, у свою чергу, на культурі взаємостосунків у сім'ї, зниженням, а то й відсутністю відповідальності батьків за майбутнє своїх дітей.

Значної уваги потребують діти із малозабезпечених сімей, діти-сироти та діти, що залишились без піклування батьків. Вони здебільшого стають жертвами жорстоких соціальних реалій, відчувають свою безпорадність і незахищеність у "бурхливому морі" сучасного життя.

Тому розв'язання проблеми дитячої знедоленості та соціальної реабілітації педагогічно занедбаних дітей входить у число найбільш актуальних для нашої країни.

Мета даної статті полягає в тому, щоб показати актуальність проблеми культурної знедоленості дітей, які залишились без належного опікування батьків, і окреслити можливості їх соціальної реабілітації та підготовки до повноцінного життя в суспільстві.

Питання з проблеми виховання педагогічно занедбаних дітей розглядалися